

Karoliina Lehtinen

”KUN TULEE KRISIN OVESTA SISÄÄN, VOI LUOTTAA SIIHE,
ET TYÖNTEKIJÖILLÄ ON OMA TAUSTA”- Satakuntalaisten ko-
kemuksia KRIS Ry:n toiminnasta päihteettömyyden tukemisessa
sekä ajatuksia toiminnan aloittamisesta Porissa

Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

”KUN TULEE KRISIN OVESTA SISÄÄN, VOI LUOTTA SIIHE, ET TYÖNTEKIJÖILLÄ ON OMA TAUSTA”- Satakuntalaisten kokemuksia KRIS ry:n toiminnasta päihteettömyyden tukemisessa sekä ajatuksia toiminnan aloittamisesta Porissa

Lehtinen, Karoliina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Tammikuu 2018
Sivumäärä: 28
Liitteet: -

Asiasanat: Rikollisuus, päihteet, päihderiippuvuus, vertaistoiminta, vertaistuki, KRIS ry

Opinnäytetyön tarkoituksena oli haastattelujen avulla kerätä tietoja KRIS ry:n toiminnasta päihteettömyyden tukemisessa haastatteleamalla rikos- ja päihdetaustaisia entisiä satakuntalaisia, jotka ovat mukana KRISin toiminnassa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miksi haastateltavat ovat Satakunnasta pois lähteneet, sekä mitä he ajattelevat, jos KRIS saisi oman toimipaikan Poriin.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa tarkastellaan rikollisuutta ja päihteiden käyttöä tilastojen kautta sekä avataan lyhyesti syitä päihteiden käyttöön ja päihteiden yhteyttä rikolliseen toimintaan. Sakko, vankeus ja yhdyskuntaseuraamukset on kerrottu lyhyesti. Lisäksi esitellään päihderiippuvuus ja vertaistoiminta ja -tuki määritelmänä, kerrotaan päihdehoidoista kunnissa lyhyesti sekä avataan KRIS ry:n toimintaa.

Vertaistoiminta ja vertaistuki koettiin tärkeimmäksi asiaksi päihteettömyyden tukemisessa KRIS ry:n toiminnassa. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että ilman KRIS ry:tä he tuskin olisivat päässeet irti päihteistä ja rikoskierteestä. Heistä oli myös helpompaa puhua ihmiselle, jolla itsellään on ollut samanlainen elämäntilanne joskus aiemmin.

Satakunnasta haastateltavat olivat muuttaneet pois, koska koettiin, että Satakunnasta puuttuu ”toipumisen kulttuuri” ja päihteet sekä rikokset olisivat tulleet takaisin elämään kuntoutusjakson/vankilatuomion jälkeen. Muita syitä pois lähtemiseen olivat myös halu pysyä hengissä sekä traumaattiset kokemukset päihde-elämästä.

KRIS ry:n toiminnan aloitus Porissa nähtiin positiivisena asiana, koska tarvetta tällaiselle toiminnalle on koko Satakunnassa. Yhteistyö eri toimijoiden välillä koettiin ensisijaisen tärkeäksi etenkin toiminnan alkaessa.

” WHEN YOU COME INSIDE THE CRIS DOOR, YOU CAN BE SURE, THAT EVERY EMPLOYER HAS THEIR OWN BACKGROUND “- experiences of the people from Satakunta about CRIS` s activities of support live without substances and thoughts to the starting activities in Pori

Lehtinen, Karoliina
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
January 2018
Number of pages: 28
Appendices: -

Keywords: Criminality, substance, substance abuse, peer activities, peer support, CRIS

The purpose of this thesis was to gather information of CRIS activities of support living without substances by interviewing former Satakunta peoples who has history of crimes and substances and who are involved in the CRIS activities. In addition, the purpose was to figure out why they left from Satakunta, as well as what they think, if CRIS could have own office in Pori.

The theoretical part of the thesis examines crime and substances use through statistics, and briefly explains the reasons for the substance use and, consequently, criminal activity. Fines, imprisonment and community sanctions have been told briefly. In addition, it is presented drug addiction and peer activities and support set, describes briefly substance abuse treatment in the municipalities and opened the CRIS activities.

Peer activities and peer support was the most important issue to support life without substances in CRIS` s activities. The interviewees thought that without the CRIS they would hardly have been able to get away from substances and criminal circles, and they thought also, that it was easier to talk to a person who has had a similar life situation in the past.

The interviewees had moved out of Satakunta, because it was felt, that Satakunta lacked a “culture of recovery” and the substances and crimes would have come back to life after rehabilitation period/jail sentence. Other reasons to move away was desiring to stay alive and the traumatic experiences of substance abuse-life.

CRIS` s activities start in Pori was a positive thing, because this type of activity is needed in Satakunta. The co-operation between the different actors was perceived as a priority especially in the beginning of operation.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PÄIHTEET JA RIKOLLISUUS	6
2.1	Päihteiden käyttö Suomessa tilastoituna	6
2.2	Rikostilastot	7
2.3	Päihteiden käytön yhteys rikollisuuteen	7
3	SAKKO, VANKEUS JA YHDYSKUNTASEURAAMUKSET	8
3.1	Sakko.....	9
3.2	Vankeusrangaistus	9
3.3	Yhdyskuntaseuraamukset	10
4	PÄIHDERIIPPUVUUS.....	11
4.1	Päihderiippuvuuden hoito kunnissa	12
5	VERTAISTOIMINTA	13
5.1	Vertaistuki.....	14
6	KRIS RY	15
6.1	Historia.....	15
6.2	Toiminta.....	16
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	17
8	HAASTATTELUAINEISTON PURKU	18
8.1	Toimintaan tutustuminen	18
8.2	Vertaistuen merkitys	19
8.3	Konkreettinen tekeminen ja tuki	20
8.4	Satakunnasta poismuuton syyt.....	22
8.5	KRIS Poriin?.....	23
9	POHDINTA.....	24
	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Vankien määrä lähti vuonna 2016 nousuun ensimmäistä kertaa vuoden 2004 jälkeen, johtuen suurilta osin ulkomaalaisten vankien määrän kasvulla sekä keskimääräisen laitostajan pidentymisellä. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien keskimäärä sekä valvottujen koevapauksien määrä sen sijaan laski hieman aiemmasta vuodesta. Uusintarikollisuuden osalta luku oli hieman kasvanut vuoteen 2015 verrattuna. (Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus 2016.)

KRIS ry tekee työtä rikoksettoman ja päihdeettömän elämän puolesta ja työ perustuu vertaisuuden pohjalle. KRIS ry:n tavoitteena on pyrkiä vähentämään uusintarikollisuutta sekä kannustaa ja tukea rikos- ja päihdekierteestä irti pääsemiseksi. Jokaisella KRISin jäsenellä on oma rikos- ja/tai päihdetausta, joten he tietävät mitä on muutoksen tekeminen elämässä.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana oli KRIS Satakunta ry ja tavoitteena oli haastattelujen avulla selvittää rikos- ja päihdetaustan omaavien satakuntalaisten kokemuksia KRIS ry:n toiminnasta päihdeettömyyden tukemisessa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää syitä, joiden johdosta haastateltavat ovat pois Satakunnasta muuttaneet, sekä mitä he ajattelevat, jos Poriin saadaan KRIS ry:n toimipaikka.

Opinnäytetyö on laadullinen, eli kvalitatiivinen ja haastattelut on toteutettu puolistrukturoituina yksilöhaastatteluina. Haastateltavia oli kolme ja he olivat kaikki lähtöisin eri puolilta Satakuntaa, mutta asuvat nykyisin toisella paikkakunnalla.

Porin kaupungin hyvinvointikertomuksen mukaan Porissa päihtyneenä tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäiltyjen määrä on suurten kaupunkien listan kärjessä. Silti Porissa päihdepalveluihin panostetaan vähemmän kuin muissa suurissa kaupungeissa. On siis tärkeää tuoda esille tässä tilanteessa myös muita vaihtoehtoja ja kolmannen sektorin palveluita. KRIS ry on järjestö, joka tarjoaa apua ja tukea rikos- ja päihdetaustaisille. KRIS Satakunta ry:n saaman rahoituksen ansiosta toiminta voidaan aloit-

taa Satakunnassa vuonna 2018. Tässä opinnäytetyössä satakuntalaiset, toisella paikkakunnalla asuvat, saavat oman äänensä kuuluviin ja voivat kertoa omista kokemuksistaan KRIS ry:n vertaistuen merkityksestä päihteettömyyden tukemisessa.

2 PÄIHTEET JA RIKOLLISUUS

Päihdeongelmat koskevat suurta osaa rikosten tekijöistä ja vankilaan joutuneista, mutta sakko tai tuomio ei kuitenkaan välttämättä ole tullut päihderikoksesta, koska päihderikoksiin voidaan lukea lähinnä liikennejuopumukset sekä huumarikollisuus. Päihdeiden vaikutuksen alaisena kuitenkin impulsiivisuus saattaa lisääntyä ja estot hälvettyä, jolloin rikosten tekemisen mahdollisuus kasvaa. (Haapasalo, 2008, 221.)

Päihdetilastollisen vuosikirjan 2016 mukaan puolet kaikista vuonna 2015 tapahtuneista henkirikoksista tehtiin alkoholin vaikutuksen alaisena ja kaikista väkivaltarikoksista vuosina 2010- 2015 tehtiin 55 prosenttia alkoholin ja 2 prosenttia muiden päihdeiden alaisena. Kaikkiin ryöstörikoksiin syyllistyneistä epäillyistä vuonna 2015 noin 18 prosenttia oli alkoholin, 6 prosenttia huumausaineiden ja 6 prosenttia sekakäytön vaikutuksen alaisia. Varkauksiin syyllisiksi epäillyistä oli noin 9 prosenttia alkoholin ja 3 prosenttia huumausaineiden vaikutuksen alaisena sekä 2 prosenttia päihdeiden sekakäytöstä johtuvan päihtymystilan vaikutuksen alaisena. Moottorikulkuneuvojen käyttövarkauksista syyllisiksi epäillyistä taas noin 15 prosenttia oli alkoholin, 12 prosenttia huumausaineiden ja 4 prosenttia sekakäytön vaikutuksen alaisena. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2016, 33-34.)

2.1 Päihdeiden käyttö Suomessa tilastoituna

Vuonna 2015 100 prosenttisen alkoholin tilastoitu kulutus oli 15 vuotta täyttäneitä asukasta kohti 8,5 litraa ja yhteensä tilastoitu kulutus oli 39,1 miljoonaa litraa. Vuodesta 2014 tilastoidun kulutuksen määrä oli laskenut 3,4 prosenttia. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2016, 20.)

Vuonna 2014 tehdyn väestötutkimuksen mukaan 15-69-vuotiaista suomalaisista 20 prosenttia oli kokeillut jotain laitonta ainetta ainakin kerran elämänsä aikana. Kuluneen vuoden aikana oli huumeita käyttänyt 6 prosenttia vastaajista ja kuluneen kuukauden aikana 2 prosenttia vastaajista. Tutkimuksen arvion mukaan huumeita oli joskus kokeillut noin 800 000 suomalaista, 250 000 käyttänyt huumeita kuluneen kuukauden aikana sekä yli 90 000 kuluneen kuukauden aikana. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2016, 27.)

2.2 Rikostilastot

Vuonna 2016 kokonaisrikollisuuden määrä Suomessa oli noin kaksi prosenttia pienempi kuin edellisvuonna ja poliisiin tietoon tuli 488 000 rikosta sekä 335 000 liikenerikkomusta. Huumausainerikoksia vuonna 2016 tilastoitiin noin 25 100, mikä on noin 7 prosenttia enemmän edellisvuoteen verrattuna. Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset pysyivät lähes ennallaan, mutta henkirikoksia oli kahdeksan kappaletta vähemmän. (Aaltonen, R & Danielsson, P. 2017. 7-8.)

Lounais-Suomen poliisin julkaiseman rikostilaston mukaan Satakunnassa ilmoitettiin tammi-syyskuun 2017 aikana kaikkiaan 26 441 rikosta, mikä oli vuotta aikaisempaan ajankohtaan verrattuna 6 797 tapausta vähemmän. Vaikka rikoksia oli yhteensä vähemmän kuin vuotta aiemmin, oli huumausainerikoksia ilmoitettu kuitenkin 724 kappaletta, mikä tekee 42 prosenttia enemmän vuotta aiempaan ajankohtaan. (Poliisin tilastot tammi-syyskuu 2017.)

2.3 Päihteiden käytön yhteys rikollisuuteen

Päihteiden käyttö on usein rikosten taustalla ja komisario Markku Koskenmäen mukaan päihteillä on lisäävä vaikutus rikollisuuteen, jolloin päihtyneenä tehdään tekoja, joita ei muuten tekisi (Koskenmäki, 2012, 110).

Henkirikokset ja alkoholi liittyvät läheisesti toisiinsa ja pääosa tekijöistä sekä uhreista on rikoshetkellä alkoholin vaikutuksen alaisena. Lisäksi huomattava osa osapuolista on päihteiden ongelmakäyttäjiä ja esitutinnan johtajien arvioiden mukaan vuosina 2010-2015 tehdyistä henkirikoksista aikuisista miehistä 65 prosenttia ja naisista 42 prosenttia olivat päihteiden ongelmakäyttäjiä. (Lehti, M, Suonpää, K & Kivivuori, J., 2017, 33-37.) Kaikista vuosina 2010-2015 tehdyistä pahoinpitelyrikoksista noin 55 prosenttia on arvioitu tehdyn alkoholin vaikutuksen alaisena ja kaksi prosenttia muun päihteen/päihteiden alaisena (Päihdetilastollinen vuosikirja 2016).

Tutkimusten mukaan huumeiden käytöllä ja rikoksilla on vahva yhteys. Kekki on raportissaan luokitellut huumeiden käytöstä johtuvan rikollisuuden neljään pääryhmään. Pääryhmiä ovat taloudelliset syyt, psykofarmakologiset tekijät, huumemarkkinoista johtuvat tekijät sekä huumerikokset. (Kekki, 2009, 13-15.) Huumeiden käyttäjät tekevät rikoksia rahoittaakseen huumeiden käytön ja eri huumausaineilla puolestaan on erilaisia vaikutuksia. Esimerkiksi amfetamiinin tiedetään lisäävän aggressiivisuutta joka voi johtaa väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Huumemarkkinoista johtuvia tekijöitä taas ovat esimerkiksi huumeidenkäyttäjien tai käyttäjän ja myyjän keskinäiset suhteet sekä velan perintä. Huumeiden käyttö itsessään on jo rikollista toimintaa lainsäädännön mukaan. (Kekki, 2009, 13-15.)

3 SAKKO, VANKEUS JA YHDYSKUNTASEURAAMUKSET

Suomessa on lainsäädäntö, jota jokaisen tulee noudattaa. Jos lakia rikkoo, seuraa siitä rangaistus. Rangaistuksen perusvaihtoehtoja ovat sakko, ehdollinen ja ehdoton vankeus sekä yhdyskuntaseuraamukset.

3.1 Sakko

Kun rikoksesta seuraa rangaistus, on se useimmiten sakko. Rikoksia, joista seuraa sakkorangaistus, ovat esimerkiksi huumausaineen käyttörikos, näpistys ja liikenne rikkomukset, kuten ylinopeus. Sakon vähimmäismäärä on yksi ja enimmäismäärä 140 päiväsakkoa. Sakon määrä riippuu tehdystä rikoksesta ja sen vakavuudesta ja rahamäärä määräytyy sen mukaan, mikä on rikoksesta tuomitun maksukyky. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2018.) Poliisi antaa tilinsiirtolomakkeen, jolla sakon voi maksaa ja viranomaisten määräämästä seurauksesta menee tieto Oikeusrekisterikeskukseen, joka rekisteröi sen täytäntöönpanojärjestelmään. Jos sakkoa ei maksa, siirtyy se ulosottoviraston hoidettavaksi. (Oikeusrekisterikeskuksen www-sivut 2018.) Mikäli sakko jää kokonaan maksamatta, voidaan se muuntaa vankeustuomioksi, jolloin yhden päivän vankeusrangaistus vastaa kolmea päiväsakkoa. Muuntorangaistuksen pituus on vähintään neljä ja enintään 60 päivää. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2018.)

3.2 Vankeusrangaistus

Vankeusrangaistus voi olla määräaikainen tai elinkautinen. Määräaikaisen vankeusajan pituus on vähintään 14 päivää ja enintään 12 vuotta ja elinkautisesta vankeudesta voi vapautua aikaisintaan, kun tuomiota on kertynyt 12 vuotta. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2018.)

Vankeusrangaistuksen ollessa enintään kaksi vuotta, voidaan se määrätä suoritettavaksi ehdollisena. Koeajan pituus on 1-3 vuotta ja ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi voidaan tuomita sakkoja tai yhdyskuntapalvelua 14-90 tuntia, mikäli tuomio on 8 kuukautta tai enemmän. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2018.)

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon tavoitteet on määritelty vankeuslakiin ja tavoitteena on estää rikollinen toiminta rangaistusikana sekä lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan (Vankeuslaki 767/2005, 1 luku 2§).

3.3 Yhdyskuntaseuraamukset

Yhdyskuntaseuraamukset suoritetaan vapaudessa ja niitä ovat yhdyskuntapalvelu, ehdonalaisen vapauden valvonta, valvontarangaistus, nuorisorangaistus (15-17 vuotiaat) sekä ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen nuorien valvonta (15-20 vuotiaat). (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2018.) Yhdyskuntaseuraamuksen tavoitteena on lain mukaan tukea sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi sekä lisätä valmiuksia elämään ilman rikoksia (Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 2§).

Yhdyskuntapalvelu voidaan suorittaa tietyin edellytyksin enintään 8 kuukauden vankeustuomion sijaan ja sitä voi suorittaa vähintään 14 tuntia ja enintään 240 tuntia. Yli puolet yhdyskuntapalvelun suorittavista on syyllistynyt törkeään rattijuopumukseen. (Rikosseuraamusviraston www-sivut 2018.)

Ehdonalaisen vapauden valvonta tarkoittaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun päästämistä vapauteen suorittamaan rangaistus loppuun joko valvonnassa tai myös ilman valvontaa. Valvonta kestää koeajan ja voi pisimmillään olla kolme vuotta. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2018.)

Valvontarangaistuksen aikana tuomittu voi asua kodissaan, mutta hänen tulee noudattaa toimeenpanosuunnitelmassa tehtyä päiväohjelmaa. Tuomittu saa liikkua asunnon ulkopuolella määrätyllä alueella, mutta muuten hänen tulee pysyä asunnossa aina, kun suunnitelmassa ei ole hyväksyttyä syytä poistua. Valvonta tapahtuu teknisellä valvonnalla sekä myös yllätyskäynnin tuomitun asunnolla sekä töissä. Myös ehdoton päihitteettömyys on yksi valvontarangaistuksen edellytys. Päihitteettömyyttä voidaan testata puhalluskokein ja huumetesteillä. (Rikosseuraamusviraston www-sivut 2018.)

Nuorisorangaistukseen tuomitsemisesta tekee päätöksen tuomioistuin ja pituus voi olla neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Nuorisorangaistukseen voidaan päätyä, mikäli sakkotuomion koetaan olevan liian vähäinen ja ehdoton vankeustuomio on taas liian ankara. Keskeisessä osassa tässä rangaistuksessa on eri tahojen yhteistyö. Tavoitteena on edistää nuoren sosiaalista selviytymistä sekä ehkäistä rikoksien uusiminen. (Rikosseuraamusviraston www-sivut 2018.)

Alle 21- vuotiaalle voidaan tuomita ehdollisen vankeuden rinnalle valvontaa, jonka tarkoituksena on myöskin edistää sosiaalista selviytymistä sekä ehkäistä uusintarikollisuutta. Nuorella on valvontakäyntejä yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja käynnit sovitaan ennalta. (Rikosseuraamusviraston www-sivut 2018.)

4 PÄIHDERIIPPUVUUS

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan päihderiippuvuus on ”riippuvuus päihteseen, mikä syntyy tavallisesti useiden ajallisesti lähekkäin olevien käyttökertojen seurauksena. Riippuvuudella tarkoitetaan lyhyesti kemiallisen aineen käyttöä, joka saattaa johtaa fyysisen ja psyykkiseen terveyden heikkenemiseen, kyvyttömyyteen säädellä aineen käyttöä, elimistön kasvavaan kykyyn sietää ainetta sekä vieroitusoireisiin käytön loputtua.” (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2018.)

Jan Holmberg on jakanut päihderiippuvuuden neljään osittain päällekkäiseen käsitteeseen:

1. Fyysinen riippuvuus tarkoittaa toleranssin kasvua käytettävään päihteseen/päihteisiin pitkän altistumisen aikana ja vaikutuksen loppuessa ilmaantuvat fyysiset vieroitusoireet, kuten esimerkiksi krapula.
2. Psyykinen riippuvuus taas on käyttöhimoa ja pakonomaista tottumusta päihdettä/päihteitä kohtaan.
3. Sosiaalisessa riippuvuudessa päihteen/päihteiden käyttöön liittyy vuorovaikutus sekä ihmissuhteet. Vanhojen ystävien tilalle tulee uusia, päihteitä käyttäviä tuttuja, joiden kanssa päihteitä käytetään sen sallivissa ympäristöissä.
4. Henkinen riippuvuus liittyy puolestaan päihteiden käyttöön mahdollisesti kuuluvia elämäkatsomuksia, ajatusmaailmaa sekä ilmapiiriä ja päihteiden käytöllä yritetään saavuutta esimerkiksi jonkinlainen henkinen tila. (Holmberg, 2010, 40.)

Päihderiippuvuuden voi nähdä jatkumona, jossa mm. käyttötiheys, käytetyn aineen määrä, toleranssi ja vieroitusoireiden aste vaihtelevat käyttäjästä riippuen, minkä vuoksi tarkka riippuvuuden määrittely on loppujen lopuksi hankalaa. Päihderiippuvuuden syntymiseen vaikuttavat usein monet eri tekijät, kuten esimerkiksi perimä, käytettävä päihde itsessään, lapsuudenaikaiset traumat (esimerkiksi perheväkivalta, päihdevanhemmat) sekä sosiaaliset tekijät (esimerkiksi elinympäristö, kaverit). Päihderiippuvuus syntyy ja kehittyy päihteiden käytön, käyttökulttuurin ja aineen lääkinnällisen vaikutuksen myötä nopeasti, mutta kuitenkin useimmiten hitaasti. (Häkkinen, 2012, 29.)

WHO on määritellyt päihderiippuvuuden sairaudeksi 1950-luvulla ja se on määritelty tarkoin ICD-10 tautiluokituksessa (F10-19.2). Riippuvuus tarkoittaa kemiallisen aineen (mm. alkoholi, opiaatit, kannabis, amfetamiini) pakonomaista käyttöä, kyvyttömyyttä säädellä aineen käyttöä, elimistön toleranssin kasvua käytettävään aineeseen sekä vieroitusoireisiin käytön loppuessa. Päihteidenkäyttö jatkuessaan vaikuttaa negatiivisesti elämänhallintaan ja ihmissuhteisiin sekä hyvinvointiin ja psyykinen ja fyysinen terveys heikkenee merkittävästi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2017.)

4.1 Päihderiippuvuuden hoito kunnissa

Päihdelääkäri Mark Garber kirjoittaa Andrei Makarevitsin kirjassa Kiehtova päihdeoppi seuraavaa: *”Ihminen ei lakkaa olemasta alkoholisti, vaikka hän ei joisi kolmeenkymmeneen vuoteen- biokemia on muuttumaton. Se ei ole syyllisyyttä, vaan se on ongelma.”* (Garber, 2013, 57).

Päihderiippuvuutta ei voi parantaa, mutta siitä voi kuitenkin toipua ja ihminen voi saavuttaa raittiuden.

Päihdehuoltolaissa on määritelty päihdehuollon tavoitteet, jotka ovat päihteiden ongelmakäytön sekä siihen liittyvien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä päihderiippuvaisen sekä hänen läheistensä toimintakyvyn ja turvallisuuden edistäminen (Päihdehuoltolaki 41/1986, 1§).

Kunnan sosiaali- ja terveystuollon palveluiden tarkoituksena on päihteiden ongelmakäytöstä johtuvien haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä päihderiippuvaisten terveyden ja toimintakyvyn edistäminen. Palvelut painottuvat avohoitoon ja pyrki-myksenä on järjestää ne matalan kynnyksen periaatteella. Kunnan yleispalveluissa päihdehoitotyö voi olla esimerkiksi päihteiden käytöstä johtuvien ongelmien tunnistamista, hoitoonohjausta sekä päihdekuntoutukseen osallistumista. (Holmberg, 2010, 24.)

Päihdehuollon erityispalvelut kunnissa on hoidettu monin eri tavoin ja kunta voi ostaa palvelut esimerkiksi muilta kunnilta tai yksityiseltä palveluntuottajalta tai järjestöltä. Erityispalveluiden päihdehoitotyö voi olla esimerkiksi päihdeongelman ja hoidon tarpeen arviointia, jälkikuntoutusta tai asumispalveluiden ja kuntoutuksen järjestämistä. (Holmberg, 2010, 25.)

5 VERTAISTOIMINTA

Vertaistoinnista ei ole yhtä ainoaa määritelmää, vaan määritelmiä on useita. Toiminnalla on yhteiskunnallista merkitystä etenkin ihmisten vaikeissa elämäntilanteissa sekä hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman tuottamisessa ruohonjuuritasolla. Arvoja ovat toisen kunnioitus sekä tasa-arvoisuus ja vertaistoiminta perustuu kokemukselliseen asiantuntijuuteen. Perusajatuksena on usko omien voimavarojen esiin tuomiseen ja käyttämiseen esimerkiksi vertaistoinnin avulla. (Laimio, A. & Karnell, S. 2010, 11-12.)

Vertaistoiminta voi olla sisällöltään mitä tahansa vertaistukiryhmistä vapaa-ajan viettoon ja valistukseen. Toiminta voi tapahtua kasvokkain, internetin kautta tai puhelimen välityksellä ja se voi olla säännöllistä tai satunnaista. Toiminta voi olla tavoitteellista ja organisoitua tai pelkästään vapaamuotoisesti tapahtuvaa, mutta on muistettava, että terapiaa se ei kuitenkaan ole, eikä näin ollen korvaa ammattiapua. (kansalaisareenan www-sivut 2017.)

Vertaistoimintaa käytetään entistä enemmän aiempiin vuosiin verrattuna ammatillisen työn rinnalla. Ne eivät ole kilpailijoita keskenään, ja yhdistämällä ammatillista osaamista ja vertaisten osaamista on syntynyt paljon uusia toimintatapoja. Ottamalla eri palvelujärjestelmissä myös vertaistoimijoiden ääni huomioon suunniteltaessa palveluita, saadaan asiakkaan tarpeet paremmin huomioitua. (Kotovirta 2012, 140.)

5.1 Vertaistuki

Vertaistukea annetaan ja vastaanotetaan omien kokemusten kautta ja samassa elämäntilanteessa olevien tai olleiden tuki auttaa selviytymään paremmin arjesta. Vertaistuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja se on vastavuoroista kokemusten jakamista, luottamuksellista ja tasavertaista toimintaa, osallistumista ja osallistamista (Kotovirta 2012, 140.) Tarkoituksena on siis auttaa muita ja samalla myös itse saada tukea ihmisiltä, joilla on ollut, tai on edelleen, samanlainen elämäntilanne.

Vertaistukea voi antaa yksi ihminen, tai se voi olla ryhmässä tapahtuvaa. Vertaistuen ollessa ryhmätoimintaa, kokemusten jakaminen tapahtuu useamman ihmisen kesken. Ryhmien kautta saa tukea omaan elämäntilanteeseen sekä erilaisiin arjen asioihin ja se myös auttaa paremmin käsittelemään omia tunteita. Toiminnassa on mukana kuntouttavia tekijöitä, kuten toivon herättäminen ja löytäminen sekä toisen auttamisen kokemus. Lisäksi ryhmässä sosiaaliset taidot sekä ihmissuhdetaidot saattavat parantua ja ihmissuhdeverkosto näin laajentua (Kriminaalihuollon tukisäätiön www-sivut 2017.) Auttaessaan muita lisääntyy kiinnostus myös itseään kohtaan ja esimerkin voimalla

myös muiden ryhmän jäsenien omat toiminta- ja käyttäytymistavat voivat muuttua (Kotovirta 2012, 140).

Motiivit vertaistukiryhmiin osallistumisesta lähtevät jokaisen omista sisäisistä tarpeista. Toimintaan osallistutaan, koska usein koetaan muiden osanottajien ymmärtävän omia ajatuksia ja tunteita paremmin samanlaisen elämäntilanteen vuoksi. He myös tuntevat tulevansa paremmin kuulluksi ja ymmärretyksi, kuin esimerkiksi ammattilaisen tai perheen kanssa keskusteltaessa. Toisaalta ryhmä voi olla myös ainoa paikka, missä voi vapaasti ilmaista kaikenlaiset tunteet ja ajatukset ilman syyttelyä tai leimauksia tulemisen pelkoa. (Laimio & Karnell, 2010, 17-19.)

6 KRIS RY

KRIS ry:llä on jäsenyhdistyksiä ympäri Suomea ja toimintaa on tarjolla paikkakunnasta riippuen. Tällä hetkellä KRIS- Satakunta ry toimii vielä pienin voimin resurssien puuttumisen vuoksi, mutta opinnäytetyöni valmistumisen aikana tuli tieto, että STEA (Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus) on myöntänyt rahoituksen ensi vuodelle, minkä ansiosta KRIS-Satakunta ry:n voi aloittaa toimintansa.

6.1 Historia

KRIS on lähtöisin Ruotsista, jossa sen toiminta alkoi lokakuussa vuonna 1997 (Carlsson, 2017). Suomeen KRIS saapui vuonna 2001, jolloin toiminta aloitettiin ensin nimellä Rikollisten Revanssi Yhteiskunnassa- RRY, joka oli suora suomennos Ruotsin K.R.I.S- Kriminellas Revansch i Samhället-nimestä. RRY vaihtoi nimensä KRIS-Suomi ry:ksi huhtikuussa vuonna 2003 ja rekisteröityi, jolloin alkoi myös vankilatyö. Vuosina 2006-2007 paranneltiin organisaatorakennetta, jotta sitä saataisiin yksiselit-

teisemmäksi ja KRIS-Suomen keskusliitto ry rekisteröitiin vuonna 2007. Tällä hetkellä jäsenyhdistyksiä on seitsemän sekä lisäksi on vielä erikseen KRIS-nuoret, jotka toimivat jäsenjärjestöjen sisällä. (KRIS ry:n www-sivut 2017.)

6.2 Toiminta

KRIS ry:n toiminta perustuu neljään periaatteeseen, joita ovat päihteettömyys, rehellisyys, toveruus sekä yhteisvastuullisuus. KRISin jäsenvaatimuksina ovat rikos/päihdetausta sekä päihteetön ja rikokseton elämäntapa. Jäsenen rikkoessa näitä vaatimuksia, voidaan hänet erottaa määräajaksi ja antaa määräajan jälkeen vielä uusi mahdollisuus. Kannatusjäseneksi puolestaan voi liittyä kuka tahansa. (KRIS ry:n www-sivut 2017.)

KRIS ry:n toiminta jakautuu eri osa-alueiksi, joita ovat vankilatyö, avotyö, nuorisotyö sekä virkistys ja vapaa-ajan toiminta. Lisäksi jäsenyhdistyksillä voi olla erilaisia hankkeita, kuten esimerkiksi KRIS-Tampere ry:llä perhetyö sekä KRIS-Etelä-Suomi ry:llä MOVE ON! -hanke, joka on suunnattu pääkaupunkiseudun työttömille sekä työnantajille. Hankkeen avulla työnantajille tarjotaan riskitöntä tapaa rekrytoida uusia työntekijöitä yrityksiin sekä autetaan ja tuetaan työttömiä takaisin työelämään. (KRIS ry:n www-sivut 2017.)

Vankilatyön tavoitteena on vankien ja vankilasta vapautuneiden tukeminen ja kannustaminen päihde- ja rikoskierteestä irti pääsemiseksi sekä yhteiskuntaan integroitumisen edistämiseksi.

Vankilatyön erilaisia muotoja on runsaasti, kuten esimerkiksi infotilaisuudet, henkilökohtaiset tukitapaamiset, erilaiset vankilapelit (esimerkiksi jalkapallo), intensiivinen tuki poistumis- tai asiointilomien aikana, nouto portilta vapauden alkaessa sekä viranomais- ja verkostoyhteistyö. Esimerkiksi KRIS-Tampere vieraillee kaksi kertaa kuussa Kylmäkosken, Satakunnan Huittisten ja Köyliön osastoilla sekä Vilppulan vankilassa kertomassa toiminnastaan. (KRIS ry:n www-sivut 2017.)

Avotyön avulla pyritään ylläpitämään ja edistämään päihde- ja rikostaustaisten henkilöiden hyvinvointia sekä yhteiskunnassa selviytymistä ja tavoitteena on pyrkiä vähentämään uusintarikollisuutta sekä katkaisemaan syrjäytymiskehitys, jota rikollisuus ylläpitää. Menetelminä käytetään muun muassa palveluohjausta (asiakkaan ohjaus esimerkiksi päihde- ja asumispalveluihin), viranomais- ja verkostoyhteistyöllä toteutettavaa neuvontaa ja tukityötä sekä henkilökohtaista tukihenkilöä. (KRIS ry:n www-sivut 2017.)

Erityisnuorisotyö on tarkoitettu 15-29-vuotiaille päihde- ja rikoskierteessä oleville nuorille. Toiminta on ennaltaehkäisevää sekä korjaavaa kriminaalityötä, jonka tarkoituksena on tukea nuorta rikoksettomaan ja päihteettömään elämään yhdessä nuoren kanssa sovittujen tavoitteiden avulla. (KRIS ry:n www-sivut 2017.)

Virkistys- ja vapaa-ajan toiminnan tarkoituksena on järjestää vapaa-aikaan mielekästä tekemistä harrastusten avulla. Erilaisten urheiluharrastusten, kuten sulkapallo ja jalkapallo, lisäksi KRIS järjestää esimerkiksi peli-iltoja, elokuvailtoja, teatterikäyntejä sekä erilaisia virkistäytymispäiviä, kuten kesäpäivät, saunaillat ja joulujuhlat (KRIS ry:n www-sivut 2017.)

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia sitä, kuinka satakuntalaiset KRIS ry:n toiminnassa mukana olevat ihmiset ovat kokeneet KRIS ry:n toiminnan päihteettömyyden tukemisessa sekä mitä he ajattelevat, jos KRIS saisi toimintakeskuksen Poriin.

Tutkimuskysymyksiä oli neljä: Kuinka KRIS ry:n toiminnassa mukana olevat satakuntalaiset ovat kokeneet KRISin vertaistuen päihteettömyyden tukemisessa? Mitä konkreettista KRIS on tehnyt päihteettömyyden tukemisessa? Miksi he ovat lähteneet pois Satakunnasta tehdäkseen elämänmuutoksen? Mitä ajatuksia heille herää, jos KRIS ry saisi oman toimipaikan Porissa?

Opinnäytetyöni oli kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Metodina käytin haastattelua. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna yksilöhaastatteluina ja minulla oli etukäteen valmisteltuja kysymyksiä. Itse haastattelutilanteet toteutuivat keskustelunomaisina, avointa vuorovaikusta mahdollistavina ja aikaa jokaiseen haastatteluun oli varattu riittävästi. Haastattelujen aluksi kysyin myös jokaiselta suullisesti luvan nauhoittaa keskustelu, johon kaikilta sain suostumuksen.

Haastattelujen jälkeen käytin sisällönanalyysiä, eli analysoin haastattelussa puhuttuja sisältöjä (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvoori, Aro 2017). Etsin haastatteluista yhtäläisyyksiä ja eroja ja lopulta muodostui käsitys siitä, kuinka haastateltavat ovat KRIS ry:n toiminnan kokeneet ja mitä he ajattelevat toiminnan aloittamisesta Porissa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Haastateltavia oli kolme ja haastattelut suoritettiin kahtena eri päivänä Tampereella. Haastateltavat olivat kaikki miehiä ja syntyneet 70-, 80- ja 90-luvuilla ja päihderiippuvuus oli kestänyt kaikilla 10-20vuotta. Ilman päihteitä he olivat olleet alle vuodesta yli kymmeneen vuoteen. Päihdehistorian lisäksi jokaisella oli rikostaustaa ja yhdellä myös vankilatuomioita. Kotoisin he olivat eri puolilta Satakuntaa, mutta jokainen asuu tällä hetkellä eri paikkakunnalla.

8 HAASTATTELUAINEISTON PURKU

8.1 Toimintaan tutustuminen

”KRIS tuli pitämään tota infoo toiminnastaan ja tota mä osallistuin sellaselle info-tilaisuudelle ehkä niinku jonku kahvin tai pullan perässä menin sinne. Et ei mulla yhtään ajatusta mistään. Oli vähän niinko erilail ko porist kävi helluntaiseurakunta ni niil oli pulla... menin joskus sen pullan peräs ja kun olin syöny sen pullan ni lähin menee. Mut sit ne KRISIn tyypit ne niinku tota puhu kuitenkin sillai että mä menin

seuraavankin kerran niitten infolle ja otin kalenterin mukaan ja kirjoitin niitten juttuja ylös koska ne puhu niin hyvin.”

Jokaisen haastateltavan ensimmäinen kontakti KRISIin oli tapahtunut KRIS ry:n järjestämän infotilaisuuden kautta. Ensimmäisen infotilaisuuden jälkeen kaksi heistä oli ollut myös seuraavassa infotilaisuudessa mukana, koska ensimmäisestä kerrasta oli jäänyt kiinnostus KRIS ry:n toimintaa kohtaan. Infotilaisuudessa työntekijät kertoivat KRIS ry:n toiminnasta sekä omasta päihde- ja rikoshistoriastaan ja samalla he olivat tulleet sanoittaneeksi kuuntelijoille heidän omaa elämäänsä selvemmin kuin kuuntelija itse osasi kertoa.

Infotilaisuuksien pitäminen eri paikoissa, kuten vankilassa tai kuntoutusyksikössä, on tehokas tapa päästä esittelemään toimintaa. KRIS ry vie tietoa juuri sinne, missä on heidän toiminnastaan mahdollisesti kiinnostuneita ihmisiä sekä niitä, jotka eivät vielä välttämättä ole löytäneet oikeaa tietä muutokseen, vaikka olisivat kuitenkin halukkaita siihen, mutta oikeat keinot puuttuvat.

8.2 Vertaistuen merkitys

”Vertaistuki on tärkeintä. Et on ihminen mikä tietää miltä musta ja tuntuu et on ihminen joka tietää mitä mun menneisyys vaikuttaa tänä päivänä. Niille on helppoo puhua ja minut hyväksytään tällaisena kuin mitä oon. Ja usein kun ei oikein tiedä itekkää mitä mieltä minä olen jostain tai miltä minusta tuntuu, ni sit ko sitä rupee kertoo iha oudolle joka ei tiedä yhtään mitä mun päässä voi liikkua ni sit taas sellasel, kenel on se oma kokemus siel taustalla, ni se on paljon helpompaa ja jotenkin se lähestyminen on kivuttomampaa.”

Vertaistuki nähtiin tärkeimmäksi ja keskeisimmäksi asiaksi päihteettömyyden ja rikoksettoman elämän tukemisessa. Haastateltavat kokivat, että ”kaltaiselleen” oli paljon helpompi puhua, kuin esimerkiksi sosiaalityöntekijälle. Haastateltavat kertoivat, kuinka esimerkiksi toimintakeskukseen Tampereella voi mennä koska vain toimintakeskuksen aukioloaikana ainoastaan juomaan kupillisen kahvia sekä lukemaan päivän lehdet. Ihminen otetaan vastaan ihmisenä ja jokainen voi olla oma itsensä eikä ketään

tuomita. Itse myös Tampereella ollessani kävin kahvilla toimintakeskuksen tiloissa ja tunnelma oli todella lämmin ja ystävällinen ja käynnistä jäi mukava tunne.

Vertaistuen avulla voi oppia kokonaan uuden toimintamallin vanhan tilalle ja samalla on tietoinen, että pahan olon tullessa esille, on aina joku, jonka kanssa puhua. Vertaistuen avulla myös itse voi auttaa muita, mikä antaa tunteen, että on tarpeellinen ja hyödyllinen, joka puolestaan lisää itseluottamusta sekä uskoa tulevaisuuteen.

8.3 Konkreettinen tekeminen ja tuki

”Mä en usko et mä olisin selvinny missään nimessä yksinäni tai et ko päihdesairauksen luonne on, et eristäydy muista äläkä puhu asioistas niin tota se on menny mulla niinko vahvana, mut täällä on samankaltasia ihmisiä. Ne niinko nauraa mun jutuille, et joo mul on ollu tota ihan samaa. Se samaistumisen kokemus ja semmonen niinko et mussa on muitakin luonteenpiirteitä et ko olla vaan vittumainen mulkku joka vetää koko ajan, et tota KRIS on näyttänny mulle tien ja näyttänny mulle, et mimmonen mä oon niiku muutenkin ihmisenä.”

Haastateltavat kokivat tulevansa paremmin ymmärretyksi, kun heitä kuunteli ihminen, jolla oli samanlainen tausta kuin heillä. Myös puhuminen oli heidän mielestään helpompaa ”vertaiselle” kuin ammattilaiselle. Haastateltavien mielestä KRISin työntekijä oli sanoittanut heidän ajatuksiaan, tunteitaan ja elämäänsä juuri kuten he itse ajattelivat, mutta he eivät vain itse osanneet sitä sanoa. Oli ollut myös helpottavaa kuulla, että jollain toisella on myös ollut samankaltaisia ongelmia elämässään aikaisemmin, mutta vaikeudet oli voitettu ja elämänmuutos oli tapahtunut.

Haastatteluissa myös toistui se, kuinka yksin ei olisi selvinnyt ja miten tärkeää muiden ihmisten tuki ja apu on ollut. Ihminen tarvitsee toista ihmistä tai ryhmää selviytyäkseen haasteista mitä elämä mukana tuo. Kenenkään ei tarvitse yksin pärjätä vaan apua ja tukea täytyy olla saatavilla.

”KRISihän on hirveesti järjestänny kaikkee saunailtoja ja tota reissuja ja kaikenmaailman ruoantekoo ja päihteetöntä toimintaa.”

”Tylysyy on yks vihollinen, mitä meil toipujil ei sais olla. KRISistä paljon apua siinä.”

KRIS ry:n järjestämä toiminta koettiin monipuoliseksi ja tarpeelliseksi. Erityisesti liikunta oli haastateltavien mielestä hyvä asia ja kaksi haastatelluista olikin KRIS ry:n kautta aloittanut uudelleen jalkapallon pelaamisen useiden vuosien tauon jälkeen. Yksi haastateltavista kertoi myös peli-illoista mitä toimintakeskuksella järjestetään, joihin hän on osallistunut.

Toiminnan kautta pääsee tutustumaan uusiin ihmisiin ja oma sosiaalinen ympäristö laajenee. Samalla huomaa, ymmärtää ja oppii toimintamallin, että myös ilman päih-teitä voi olla hauskaa ja on mukava päästä kokemaan ja kokeilemaan uusia asioita yhdessä muiden kanssa. Kun elämään tulee uutta sisältöä ja tekemistä, päih-teet ja rikol-linen käyttäytyminen jäävät taka-alalle ja lopulta poistuvat kokonaan kun uusi toimin-tamalli jää pysyväksi elämään. Vanhan tilalle tarvitaan jotain uutta, jotta muutos voi tapahtua.

”Ja konkreettine teko et olisinko mä X-vankilasta päästyäni menny yksinäni hoitopaikkaan, vai jäänyt vähän juhlimaan siviiliä ni tota mul oli kuitenkin muutaman päivän takanen käyttö takana ja mä olin just käyny vetää et ei sitä etäisyyttäkään siihen ollu, ni ne tuli hakee mut portilta ja vei mut sinne hoitoon.”

KRIS voi mennä vapautuvan vangin pyynnöstä häntä vastaan vapautumisen koittaessa ja saattaa hänet esimerkiksi juuri hoitopaikkaan. Tuki on vahvaa jo vankila-aikana ja se jatkuu niin kauan kuin on tarpeellista. Vankilasta vapautuneen kanssa selvitetään asioita tarvittaessa henkilökortin hankkimisesta lähtien, autetaan virastoasioiden hoitamisessa sekä opetellaan arjen perustoimintoja esimerkiksi kahvinkeitosta alkaen. Mikäli vapautuneella on monen vuoden tuomio takana, on hän jo voinut ”laitostua”, koska arki suljetussa vankilassa ei juurikaan muutu vaan noudattaa samaa rutiinia päivästä toiseen. Myös siviilissä on saattanut tapahtua paljon tuomion aikana, ja esimerkiksi matkapuhelimen käyttö vaatii opettelua tekniikan nopean kehittymisen vuoksi.

KRIS ry:n toimintakeskuksissa on mahdollista suorittaa yhdyskuntapalvelua sekä mennä toimintakeskukseen työkokeiluun. Työ voi olla periaatteessa mitä vain; aina kahvinkeitosta ja siivoamisesta ruoan laittoon ja harrastustoiminnan vetämiseen asti.

Ensin aloitetaan pienestä, mutta kuitenkin tärkeästä työstä, ja oppimisen sekä itseluottamuksen karttuessa vastuuta lisätään, joka osoittaa, että oma tekeminen on tärkeää ja palkitsevaa sekä itselle, että myös muille.

8.4 Satakunnasta poismuuton syyt

”Mä muutin sen takii, et se oli mun ainoa vaihtoehto jäädä henkiin”

”Oli aika montakin syytä. Yks se, et sielt ei tuntenu enää ketää muut ko hörhöi.”

”Eka kerran olin hoidos ja palasin Poriin tai sillai ni tiesin, et jos joudun takasi Poriin, ni tunnen ne kaverit ja tiesin etten pysyisi raittiina. Sama se ongelma on täälläkin jos mun asenne ei muutu, mut uus elämä on helpompi aloittaa täällä ja voin olla itseni ettei ketään tunnista mua täällä.”

Satakunnasta poismuuton syitä olivat huonot ja traumaattiset kokemukset päihde-elämästä sekä se, että päihteiden käyttö olisi jatkunut, jos muuttoa ei olisi tapahtunut. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että eräänlainen toipumiskulttuuri puuttuu Satakunnasta ja uusi päihteetön elämä oli helpompi aloittaa toisella paikkakunnalla.

Uudella paikkakunnalla voi olla oma itsensä, kukaan ei tunnista ja pystyy rauhassa rakentamaan uutta elämää. KRISin tuki ja mukana oleminen uudella paikkakunnalla on myös auttanut paljon ja tietää, ettei tarvitse olla yksin ja yhdessä voi käydä esimerkiksi NA-ryhmien kokoontumisissa päivittäin niin halutessaan.

Pienellä paikkakunnalla irtaantuminen päihde- ja rikospiireistä voi olla hyvinkin haastavaa, ja ainoaksi vaihtoehdoksi usein jää pois lähteminen. Päihdepalveluiden parantamisella ja laajentamisella sekä yhteistyöllä eri toimijoiden välillä voidaan kuitenkin tilannetta saada paremmaksi ja paikkakuntaa ei tarvitse vaihtaa aloittaakseen uuden elämän. Myös ilmapiirin muutosta sekä yleisiä asenteita ja ennakkoluuloja rikos- ja päihdetaustan omaavia kohtaan tulisi saada rikotuksi. Työ on haastavaa ja vie aikaa, mutta sitoutumalla ja positiivisella asenteella kaikki on mahdollista. Muutos voi lähteä liikkeelle yhdestä ihmisestä ja lopulta lumipallo-efekti on valmis.

8.5 KRIS Poriin?

” Sehän olis hyvä juttu, ehdottomasti. Uskosin niinku, et siel on monii ihmisii, joille paikka olis enemmän kuin tarpeen, et tota ja niinku se olis tarpeen, et kyl tämmönen täytyis olla tämmönen paikka mikä niinku tukee päihteettömyyteen ja rikoksettomuuteen. Siihen tarvittais sellanen malli vähän niinku, et miten tääl sit mentäis ja niinku tota. Puuttuu esimerkki ja malli kuinka hauskaa päihteetön elämä vois olla. Suunnannäyttäjää tarvittais sielläkin suunnalla. Selvinpäinkin voi olla kivaa.”

”En oikein sillai tie, pantavankeja se varmaan avittais. Se on niin pient. Toivottavasti se auttais ny. ehkä pori ei oo, mun mielestä se ei vaan toimi. Siel on se asenne vaan sellanen, et se ei vaan toimi siellä. Yhteistyötä pitäis tehdä hirveesti kaikki hoitolaitokset ja KRIS. Pori on huono siitä, ko ei sielt pyydetä apua tai lähetetä muualle. Toivotaan et toimis jos saadaan käyntiin sinne. Jos lyhyitä tuomioita niin niille se vois toimia. Jos käy sata henkee ja kaks jää, ni se on jo kova.”

”Joo-o, jooo. Hyvät yhteydet niinko hyviin yhteistyökumppaneihin, niinko katkolle info ja tota NA- ja AA-ryhmiin tietoo siitä, et täällä on tällanen tota, ja sen toimintakeskuksen tulee olla päihteetön paikka ja muuta. KRIS satakunta vois luoda kontakteja sinne (Satakunnan vankilat). KRIS on puolueeton maaperä joka niinko rauhoittaa sen tilanteen. Ekan vuoden tai kahden aikana ei tartte odottaa mitään ihmeitä, mut jos joka vuosi yks toisena vuonna kaksi ja niin edelleen. Tuki et se saatais toimivaks (KRIS-Tampere)”

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että KRIS ry:n toiminnan aloitus Porissa olisi hyvin tervetullutta ja tarpeellista, vaikka yksi ei ollut aivan varma toimivuudesta kaupungissa yleisen ilmapiirin ja asenteiden vuoksi. Pohdintaa aiheutti, minkälaiset mahdollisuudet toiminnan onnistumiselle kaupungissa on, koska toipumiskulttuurin koetaan paikkakunnalta puuttuvan. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa nousi myös vahvasti esille ja tärkeänä pidettiin hyvien kontaktien luomista eri toimijoihin, kuten esimerkiksi Satakunnan vankiloihin, Porin kaupungin perusturvaan sekä A-klinikalle.

Toimivan yhteistyöverkoston avulla tiedonkulku paranee ja toiminta laajenee. Kohde-ryhmän ollessa päihteiden käyttäjät ja rikoksen tekijät, on kontaktien luominen eri päihdepalvelujen sekä rikosseuraamuspuolen kanssa tärkeää. On hyvä, että esimerkiksi päihteiden käyttäjälle on tarjolla enemmän mahdollisuuksia päästä irti päihteistä, koska kaikille ei sovi yksi ja sama keino toipua, vaan jokainen on oma yksilönsä ja tarpeet ovat kaikilla erilaiset.

9 POHDINTA

Kuten haastatteluissa tuli ilmi, myös minun mielestäni tietynlainen toipumisen kulttuuri puuttuu Porista/Satakunnasta. Päihderiippuvaiset ja rikoksentekijät kokevat usein ainoaksi mahdollisuudeksi lähteä toiseen kaupunkiin aloittaakseen alusta ilman päih-teitä ja rikoksia, koska toipuminen ei muuten onnistuisi. Kaupungista pois lähteminen myös usein onkin ainoa vaihtoehto ja hyvin ymmärrettävää. Kuitenkin on huomioi-tava, että vaikka muuttaisi toiselle paikkakunnalle, eivät asiat automaattisesti muutu paremmaksi tai toisenlaiseksi. Samanlaiset haasteet ovat edessä myös uudella paikka-kunnalla, vain ihmiset ja paikka ovat uusia. Uudella paikkakunnalla ei myöskään pääse eroon itsestään, vaan se seuraa aina mukana, halusi sitä tai ei. Toki paikkakuntakoh-taisesti on paljon eroja päihdepalveluiden järjestämisestä ja mikäli uuden paikkakun-nan palvelut ovat hyvät ja monipuoliset, on uuden päihteettömän elämän aloitus hel-pompaa.

Ihminen vastaa loppujen lopuksi itsestään ja muutoksen voi tehdä vain itse omasta halusta ja motivaatiosta. Ei riitä, että vaihtaa esimerkiksi puolisoa tai paikkakuntaa, eikä päihteettömään ja rikoksettomaan elämäntapaan pysty, mikäli joku toinen niin haluaa, vaan kaiken on lähdettävä omasta itsestä. Päihderiippuvaisen ollessa itse val-mis muutokseen ja hänen pyytäessä neuvoa, tukea ja apua, olisi äärimmäisen tärkeä aloittaa heti järjestelyt oikeanlaisen avun ja tuen saamiseksi.

Uuden toimintamallin omaksumiseen menee aikaa, eivätkä asiat tapahdu nopeasti, vaan aikaa voi mennä vuosia. On lisäksi myös otettava huomioon, että retkahdukset voivat olla mahdollisia eivätkä asiat suju nopeasti muutenkaan. Mutta jokainen päivä on uusi päivä. Yksin ei kukaan jaksaa matkaa tehdä, eikä sitä yksin tarvitsekaan tehdä. Löydettyään itselleen sopivan oikean avun ja tuen, vahvistuu ihminen pienin askelin ja toipuminen etenee.

Porin kaupungin hyvinvointikertomuksen mukaan Porissa myydään alkoholia asukasta kohden selvästi muuta maata keskitasoa enemmän ja päihtyneenä tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäiltyjen määrä on suurten kaupunkien listan kärjessä. Kuitenkin samassa kertomuksessa todetaan Porin panostavan päihdehuollon palveluihin merkittävästi vähemmän kuin koko maassa tai muissa suurissa kaupungeissa. (Porin kaupungin hyvinvointikertomus 2013-2016.) Pidän tätä huolestuttavana uutisena. On tiedossa, että kustannukset ovat korkeat mitä tulee päihdehaittojen hoitamiseen (esimerkiksi sairaudenhoito, vankeusajan maksut ja velat maksamatta jätetyistä laskuista), joten pääpainon tulisikin olla enemmän ennaltaehkäisyssä sekä jo olemassa olevien palveluiden tehokkaassa ylläpidossa ja oikeanlaisessa resurssoinnissa .

Joulukuun alussa tuli tieto, että KRIS Satakunta on saanut STEA:lta rahoituksen ja toiminta voidaan käynnistää. Tieto oli hyvin tervetullut ja hieno, sillä KRIS Satakunnan avulla vertaistuen ja muutostyön mahdollisuus voidaan käynnistää kunnolla vihdoin myös Satakunnassa. Työ tulee olemaan haasteellista ja kestää varmasti vuosia, mutta aina on uskoa ja toivoa. Jo yhden ihmisen saaminen toimintaan mukaan ensimmäisenä toimintavuotena on edistysaskel ja osoittaa muutoksen mahdollisuuden. Hyvällä yhteistyöverkostolla ja moniammatillisesti toimien on kaikki onnistumisen mahdollisuudet olemassa.

KRIS ry tekee työtä rikos- ja päihdetaustaisten ihmisten kanssa. Työntekijöillä itsellään on oma päihde- ja/tai rikostausta, joten he tietävät mistä puhuvat.

Itse ensimmäistä kertaa käydessäni KRIS Tampereen toimintakeskuksessa elokuussa vuonna 2016, vaikutuin todella heidän toiminnastaan ja pystyin vain ihailemaan sitä yhteisöllisyyttä ja avointa sekä iloista tunnelmaa mikä toimintakeskuksessa vallitsi. Oli hienoa nähdä, miten paljon hyvää KRIS ry oli saanut aikaan ja työ jatkuu edelleen, toivottavasti yhä suuremmissa määrin.

Sosiaalialalla asiakas, ihminen, on kaiken keskiössä. Tavoitteena on neuvoa, ohjata ja auttaa häntä elämänalueen eri ongelmissa sekä niiden ratkaisemisessa. Asiakasta tulee kuunnella, olla aidosti läsnä kohtaamisessa sekä nähdä hänet kaikkien ongelmien ja diagnoosien takana.

Valtion taloudellinen tilanne tällä hetkellä ei ole paras mahdollinen, erilaisia säästötoimia on tehty ja resurssit ovat rajalliset sosiaalialalla, mutta voiko ihmisen hyvinvoinnin parantamista ja edistämistä lopulta mitata rahassa? Vertaistoimijoiden käyttö ammatillisen työn rinnalla on lisääntymässä tulevaisuudessa ja pidän tätä positiivisena asiana, koska näin asiakkaan tarpeet voidaan huomioida entistä paremmin.

Myös päihderiippuvainen ja rikoksen tekijä on ihminen ja tuomioistuin on jo mahdollisesti antanut hänelle tuomion, joka on sovitettu. Kenellä enää sen jälkeen on oikeutta tuomita häntä tai ketään muuta? Mielestäni ei kenelläkään. Olen viimeisen vuoden aikana käynyt paljon keskusteluja sekä KRIS ry:n toiminnassa mukana olevien kanssa, että myös päihde- ja rikostaustaisten kanssa jotka ovat edelleen päihteiden käyttäjiä. Keskustelut olivat ajoittain hyvin surullista kuultavaa, mutta he kuitenkin kertoivat elämästään lopulta hyvin avoimesti. Toipuneiden kanssa käymäni keskustelut antoivat itselleni toivoa muutoksen tapahtumisesta ja heistä pystyi näkemään, kuinka onnellisia ja tyytyväisiä he olivat nykyiseen elämään. Opinnäytetyötä varten tekemäni haastattelut olivat hyvin opettavaisia ja oma ammatillisuuteni kasvoi runsaasti. Huomasin myös ollessani työharjoitteluissa sekä työskennellessäni päihderiippuvaisten kanssa, kuinka kaikissa ihmisissä on hyviä piirteitä ja niitä tulee voimistaa. Jokainen haluaa tulla kuuluksi ja nähdyksi ihmisenä sekä tietää, että he ovat tärkeitä. Ja juuri niin aion toimia tulevaisuudessakin työskennellessäni sosiaalialalla.

LÄHTEET

- Aaltonen, M. & Danielsson, P. Rikollisuuden rakenne ja kehitys. Julkaisussa Katsauksia 22/2017. Rikollisuustilanne 2016. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. 2017, 7-12. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2
- Haapasalo, J. 2008. Kriminaalipsykologia. Juva: WS Bookwell Oy.
- Holmberg, J. 2010. Päihderiippuvuudesta elämänhallintaan. Helsinki: Edita Prima Oy
- Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. Viitattu 29.11.2017. <https://www-ellibslibrary-com.lil-lukka.samk.fi/reader/9789517686112>
- Häkkinen, I. 2013. Toipumiskulttuuri. Päihdetoipuminen ja esimerkin voima. Prometheus kustannus Oy.
- Ihalainen, J. 2011. Yksilö ja integraatio. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. (toim.) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 2/2011, 229-233
- Kansalaisareenan www-sivut. Viitattu 23.11.2017. www.kansalaisareena.fi.
- Karlsson, C. Bakrund. Viitattu 3.11.2017. kris.a.se
- Kekki, T. 2009. Taparikollisuus, huumeet ja kierre. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 80/2009. Tampere. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87250/Raportteja80_web.pdf?sequence=1
- Koskimäki, M. 2012. Päihdeongelma poliisin silmin. Teoksessa Heinonen, J. (toim.) Kuin kala verkossa Ihminen ja alkoholi. Prometheus kustannus Oy.
- Kotovirta, E. 2012. Vertaistoiminta huumeriippuvaisten toipumisen ja elämänhallinnan tukena. Teoksessa Seppä, S., Aalto, M., Alho, H & Kiiänmaa, K. (toim.) Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim, 140-144.
- Kriminaalihuollon tukisäätiön www-sivut. Viitattu 23.11.2017. www.porttivapauteen.fi
- KRISin www-sivut. Viitattu 3.11.2017. <https://kris.fi>
- Kuusisto, K. 2009. Päihderiippuvuudesta toipumisen eri reitit. Teoksessa Tammi, T., Aalto, M & Koski-Jännes, A. (toim.) Irti päihdeongelmista. Porvoo: WS Bookwell Oy, 32-48

Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta- kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa. 9-19. Viitattu 4.1.2018. http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf

Lehti, M., Suonpää, K. & Kivivuori, J. Henkirikokset. Julkaisussa Katsauksia 22/2017. Rikollisuustilanne 2016. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. 2017, 13-48. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2

Makarevits, A. 2013. Kiehtova päihdeoppi. Helsinki: Kustannusyhtiö Nastamuumio

Mielenterveystalon www-sivut. Viitattu 29.11.2017. <https://www.mielenterveystalo.fi>

Oikeusrekisterikeskuksen www-sivut. Viitattu 4.1.2018. www.oikeusrekisterikeskus.fi

Poliisin rikostilasto tammi-syyskuu 2017 Satakunta. Viitattu 2.1.2018. http://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polii-siwwwstructure/64997_Satakunta.pdf?7d420f637148d588

Päihdehuoltolaki. 1986. 17.1.1986/41.

Päihdetilastollinen vuosikirja 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.12.2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131756/P%C3%A4ihdetilastollinen%20vuosikirja%202016_verkko.pdf?sequence=1

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus 2016. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/netra-asiakirjat/oerdIFh2l/Rikosseuraamuslaitoksen_tilinpaaotos_ja_toimintakertomus_2016.pdf

Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut. Viitattu 3.1.2018. www.rikosseuraamus.fi

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 29.11.2017. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Suomen Päihderiippuvaiset ry:n www-sivut. Viitattu 29.11.2017. <https://www.paihderiippuvaiset.fi>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Viitattu 15.11.2017. <https://www.thl.fi>

Vankeuslaki. 2005. 23.9.2005/767.